Pangasinan

El **pangasinan**,(pangasinan: *Salitan Pangasinan*; de vegades anomenat pel seu nom castellà, *pangasinense*)[2][3][4][5][6] és una llengua que pertany al grup malaiopolinesi de la família austronesia. El pangasinan és parlat per més de dos milions de persones a la província de Pangasinan, situada a la zona centre-occidental de l'illa de Luzon, (Filipines), on és l'idioma principal i oficial, i en altres comunitats pangasinenses del país, així com per nombrosos immigrants als Estats Units, particularment en la badia de San Francisco en l'estat de Califòrnia que posseeix una important comunitat filipina. És una de les dotze llengües principals a les Filipines.

Pangasinan

Salitan Pangasinan	
Altres noms	Pagasinense
Tipus	llengua i llengua viva
Parlants	
1,2 milions[1] principalment a Regió d'Ilocos, Luzon Central	
Parlants nadius	1.100.000
Parlat a	Filipines

Àrea on es parla pangasinan segons Ethnologue

Autòcton de	Pangasinan
Classificació lingüística	
llengua humana llengües austronèsiques llengües malaiopolinèsies llengües filipines llengües filipines septentrionals llengües Luzon del Nord	
Característiques	
Sistema d'escriptura	alfabet llatí
Institució de normalització	*Komisyon sa Wikang Filipino* (Comissió per a la llengua filipina)
Codis	
ISO 639-2	pag
ISO 639-3	pag
SIL	PAG
Glottolog	pang1290 (http://glottolog.org/resource/languoid/id/pang1290)
Linguasphere	31-CGA-f (http://www.hortensj-garden.org/index.php?tnc=1&tr=lsr&nid=31-CGA-f)
Ethnologue.com	pag (http://www.ethnologue.com/lan

Contingut

Classificació

El pangasinan pertany a la branca de les llengües malaiopolinèsies de la família de les llengües austronèsies. [7][8] Pangasinan és similar als idiomes tagal i Ilocano que es parlen a Filipines, indonesi

d'Indonèsia, malai de Malàsia, i malgaix de Madagascar.[9] El pangasinan està molt estretament relacionat amb la llengua ibaloi que es parla a la província veïna de Benguet i Baguio, que es troba al nord de Pangasinan. El pangasinan es classifica en el grup de llengües pangasinianeses. Aquestes llengües són:

	guage/pag)
IETF	pag

- Pangasinan
- Ibaloi
- Karao
- I-Wak
- Kalanguya
- Keley-I
- Kallahan
- Kayapa
- Tinoc

El pangasinan es parla principalment a les províncies de Pangasinan i Benguet, i en algunes zones de les províncies veïnes de Zambales, Tarlac, Nueva Ecija, Aurora, Nueva Vizcaya i Ifugao.

El pangasinan és un llengua aglutinant.

Història

Parlants de llengües austronèsies es va establir al sud-est asiàtic marítim durant èpoques prehistòriques, potser fa més de 5.000 anys. Els parlants indígenes de pangasinan són descendents d'aquests colons, que eren probablement part d'una onada de migració humana prehistòrica que es creu àmpliament que es va originar a partir del sud de la Xina a través de Taiwan fa entre 10.000 i 6.000 anys.

El mot *pangasinan* significa 'terra de sal' (derivat d'*asin* 'sal'); pangasinan també podria referir-se a un "contenidor de sal o productes salats"; es refereix a la gerra de ceràmica per a l'emmagatzematge de sal o productes salats o el seu contingut.

Gramàtica

Estructura de l'oració

Com altres llengües malaiopolinèsies, el pangasinan és una llengua VSO. El pangasinan és a més una llengua aglutinant

Pronoms

Personal

	Absolutiu independent	Absolutiu enclític	Ergatiu	Obliqu
1a persona singular	siák	ak	-k(o)	ed siak
1a persona dual	sikatá	ita, ta	-ta	ed sikata
2a persona singular	siká	ka	-m(o)	ed sika
3a persona singular	sikató	-, -a	to	ed sikato

1a persona plural inclusiu	sikatayó	itayo, tayo	-tayo	ed sikatayo
1a persona plural exclusiu	sikamí	kamí	mi	ed sikami
2a persona plural	sikayó	kayó	yo	ed sikayo
3a persona plural	sikara	ira, ra	da	ed sikara

Afixos

a:-UM-
MAKAN-, AKAN-
PINAGKA-
INKA-
KA
KA-AN
-AN
SAN-
SANKA-
SANKA-AN
MA-
MAY-
MAY-EN
MANKA-, ANKA-, MANGA-
KI-AN
INKI-
KI-
NA-AN, A-AN
NI-AN
EN-
-IN-
I-
I-AN
IN-
INY-
IN-AN

Nombres

Llista de nombres de l'u al deu en català, tagal, ilocano i pangasinan.

Català	Tagal	Ilocano	Pangasinan
u	isa	maysa	sakey, isa
dos	dalawa	dua	duara, dua
tres	tatlo	tallo	talora, talo
quatre	apat	uppat	apatira, apat
cinc	lima	lima	limara, lima
sis	anim	innem	anemira, anem
set	pito	pito	pitora, pito
vuit	walo	walo	walora, walo
nou	siyam	siam	siamira, siam
deu	sampu	sangapulo	samplora, samplo,sangapolo

Nombres cardinals:

Pangasinan	Català
isa, sakey, san-	u
dua, dua'ra (dua ira)	dos
talo, -tlo, talo'ra (talo ira)	tres
apat, -pat, apatira (apat ira)	quatre
lima, lima'ra (lima ira)	cinc
anem, -nem, anemira (anem ira)	sis
pito, pito'ra (pito ira)	set
walo, walo'ra (walo ira)	vuit
siam, siamira (siam ira)	nou
polo, samplo (isa'n polo), samplo'ra (isa'n polo ira)	deu
lasus, sanlasus (isa'n lasus)	centenars, cent
libo, sakey libo	milers, mils, mil
laksa, sanlaksa (isa'n laksa), sakey a laksa	deu mil

Nombres ordinals:

Els nombres ordinals es formen amb el prefix KUMA- (KA- més infix -UM). Example: *kumadua*, segon.

Nombres associatius:

Els nombres associatius es formen amb el prefix ka-. Exemple: *katlo* , la tercera part d'un grup de tres.

Fraccions:

Els nombres fraccionaris es formen amb prefix ka- i un nombre associatiu. Exemple: *kakatlo* , tercera part.

Multiplicatius:

Nombres ordinals multiplicadors es formen amb el prefix PI- i un nombre cardinal de dos a quatre o PIN- per mostrar altres nombres, excepte per al número u. Exemple: *Kaisa*, la primera vegada; *Pidua*, segona vegada; *Pinlima*, cinquena vegada.

Els nombres cardinals multiplicadors es formen amb prefix MAN- (MAMI- o MAMIN- per a temps present o futur, i AMI- or AMIN- per al temps passat) amb el nombre ordinal corresponent multiplicador. Exemple: *aminsan*, un cop; *amidua*, dues vegades; *mamitlo*, tres vegades.

Distributius:

Els nombres cardinals distributius estan formats amb els prefixos SAN-, TAG-, o TUNGGAL i un nombre cardinal. Exemple: *sansakey*, un cada un; *Sanderua*, dos cadascun.

Els nombres multiplicadors distributius es formen amb els prefixos MAGSI-, TUNGGAL, o BALANGSAKEY i un nombre cardinal multiplicador. Exemple: *Tunggal pamidua*, dues vegades cada un; *Magsi-pamidua*, cadascun dues vegades.

Fonologia

Consonants

		Bilabial	Dental / Alveolar	Palatal	Velar	Glotal
Nasal		m	n		ŋ	
Oclusiva	Sorda	p	t	tʃ	k	ʔ
	Sonora	b	d	dʒ	g	
Fricativa			s	ʃ		
Bategant			ɾ			
Aproximant			l	j	w	

Vocals

	Anterior	Central	Posterior
Tancada	i		u
Mitjana		ə	
Semioberta	ɛ		ɔ
Oberta		ä	

Alfabet

El pangasinan modern té 27 lletres, que inclouen les 26 lletres de l'alfabet llatí bàsic i el dígraf pangasinanès *ng*:

Majúscules																										
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	NG	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
Minúscules																										
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	ng	o	p	q	r	s	t	u	v	w	x	y	z

Ortografia

L'antic poble de Pangasinan utilitzava un sistema d'escriptura indígena. L'antiga escriptura de Pangasinan, que està relacionada amb l'escriptura baybayin del tagal, es deriva de l'alfabet kawi javanès d'Indonèsia i l'alfabet vatteluttu o Pal·lava del sud de l'Índia.

L'alfabet llatí es va introduir durant el període colonial espanyol. La literatura en pangasinan, utilitzant el sil·labari indígena i l'alfabet llatí, va continuar florint durant els períodes colonials espanyol i nord-americà. El pangasinan va adquirir moltes paraules del castellà i l'anglès i algunes paraules indígenes es va espanyolitzar o anglicitzar. No obstant això, l'ús de l'antic sil·labari ha disminuït, i no és molta la literatura escrita en ell que ha sobreviscut.

El Parenostre en pangasinan

Ama mi wala ka'd tawen
Nagalang so ngaran Mo
Onsabi'd sikami panarian Mo

Onorey linawam diad dalin onung ed tawen.
Say kanen min inagew-agew
Iter mo'd sikami ed agew aya
Tan paandien Mo ray utang mi
Onung na panamaandi mi'y utang day akautang ed sikami
Tan ag Mo kami iter ya onabuloy ed tukso
Ilaban Mo kami ed mauges.
amen

Llista de mots forans

Molts dels manlleus lingüístics provenen del castellà, atès que Filipines fou governada per Espanya durant més de 300 anys. Alguns exemples són *lugar* (lloc), *podir* (poder), *kontra* (contra), *birdi* ("verde", verd), *ispiritu* ("espíritu", esperit), i *santo* (*sant*).

Vegeu també

- Marià Pellicer

Referències

1. Cens de les Filipines, 2000. Quadre 11. Llars Població per Raça, sexe i regió: 2000
2. «pangasinan (http://www.termcat.cat/ca/Diccionaris_En_Linia/130/Cerca/)» (en català). TERMCAT. [Consulta: 28 febrer 2015].
3. «Live Your Dreams - Fast Facts About the Philippines (http://www.liveyourdreams.ph/fastfacts.html#language)».
4. http://www.juanphilippines.com/download/20080708.pdf
5. Història de Pangasinan (http://www.pangasinan.gov.ph/theprovince/history.htm), del web oficial de la província de Pangasinan
6. Sobre les Filipines (http://www.gov.ph/aboutphil/general.asp), del web oficial del govern de Filipines
7. Gordon, Raymond G., Jr. (ed.), 2005. «Ethnologue: Languages of the World, Fifteenth edition. (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=pag)».
8. Fox, James J. «Current Developments in Comparative Austronesian Studies (http://rspas.anu.edu.au/people/personal/foxxj_rspas/Comparative_Austronesian_Studies.pdf)» (PDF), August 19–20, 2004.
9. Greenhill, S. J., Blust. R, & Gray, R.D. (2003-2008). «The Austronesian Basic Vocabulary Database. (http://language.psy.auckland.ac.nz/austronesian)».

Enllaços externs

- Diccionari castellà -pangasinan per Lorenzo Fernandez Cosgata (http://books.google.cat.ph/books?id=dbFAiatnnjEC&printsec=frontcover&hl=ca#v=onepage&q&f=false), publicat el 1865.
- Informe d'Ethnologue sobre el pangasinan (http://www.ethnologue.com/language/pag) **(anglès)**